

Justícia Social

15 cts.

SETMANARI SOCIALISTA

DONEM ALS NOSTRES COMPANYS D'EUROPA ALGUN TEMPS PER A ARREGLAR ELS SEUS ASSUMPTES NACIONALS.

KARL MARX

Redacció: Pl. 11. - BARCELONA

El Plà de la Calma

Des de Tagamanent a Matagalls, la gran muntanya catalana mostra al sol inclement la immensa espina dorsal que els vells peregrins varen batejar amb el nom escaiet de Plà de la Calma. Els excursionistes que en la xardor estival travessen per primer cop la roca calva d'aquells cims, acceleran instintivament la marxa per a escapar a l'inondació de foc i de llum que enterboleix el seny i mata la vista. No hi ha cap novici que a les primeres passes no senti la necessitat d'abreviar aquella sensació d'acclapament i d'inèrcia mortal que s'apodera del caminant.

Més, el Plà de la Calma és allò que els pagesos autèntics en diuen «plà i amunt». Els que caminen depressa, han d'aturar-se; els que s'afanyen, han de reposar; els que es precipiten, s'ofeguen, es tapen. Atraparèu fàcilment els que han sortit una hora abans que vosaltres, amb tal que tingueu la virtut de caminar poc a poc. Deixareu enrera els impacients, els frissosos, si el vostre ritme és pausat i segur. No heu de sentir enveja ni emulació de cap mena. Heu d'adoptar el vostre pas més moderat, més fàcil, més senzill, per a atravesar amb èxit segur el vast roquissol del Plà de la Calma.

Per això varen batejar-lo així: Plà de la Calma. Per això els bons pagesos us avisen: plà i amunt. Abans de migdia sereu a Matagalls. No en dupteu! No té el cor sà el que dupteu, el que vacil·la, el que sospita que no podrà arribar al cim. No us deixeu menar per ell. Fariu un esforç excessiu i us hauríem de recollir al replà de una esqueira.

Companys, som al Plà de la Calma! Hem vist un hivern llarg i cru, hem sentit les glaçades més dures, hem passat una setmana terrible. Per això els prats són secs, els arbres són mustis i tota la naturalesa s'asfalta i es corseca amb un panteig d'agonia. Però nosaltres tenim el sol per guia i sabem que arribarem a temps. No ens falla el cor, ni la voluntat, ni tampoc la tranquil·la seguretat del triomf.

En altres terres hi ha qui s'arrisca a escalar el Mont Everest, qui prova de volar sobre els Andes, qui va i torna dels pols amb relativa facilitat. Nosaltres hem d'ésser modestos. Nosaltres hem d'arribar a Matagalls! Però hem d'arribar-hi sans i bons encara que l'hivern ens hagi encongit i l'istiu ens vulgui atuir. Hem d'arribar-hi!

Siguem fidels a la consigna. Els que enyoren la cridòria antiga, els qui han viscut en el mercat de la postguerra i volien traduir el sacrifici d'Europa en una revolució de frases fetes i llocs comuns, en aquest «plà i amunt» que hem de rosegat «per ara», trobaran dins del silenci de les hores la calma d'esperit necessària per regular llur pas i posar-se d'acord amb el sentit íntim de les coses. Repareu com les veus d'ara ressonen en el buit. Penseu que les veus d'ahir en el buit ressonaven. La vida no és «això» d'ara, la vida no és «allò» d'ahir. La vida és una veritat que s'ofereix als ulls humans i als ensenya com les lleis indeclinables es compleixen a pesar de tot i de tots.

Recordem amb Carlyle la imatge del profeta Mahomed al Amin (el Fidel) i creiem amb ell que «l'home és recte i invencible, i trepitja la ruta de la segura victòria, precisament quan se suma a la gran i profunda Llei de l'Univers, a despit de totes les lleis superficials, de totes les apariències temporals, de tots els calculs de guanys i de pèrdues; és victoriós en tan ell coopera amb la gran Llei central i no és victoriós de cap altra manera i verament la única faísó de cooperar amb ella és la d'endinsar-se en ella i seguir el seu curs amb tota l'ànima».

Ara hi som. No perdem el temps ni els passos, encara que tots els neguitosos diguin el contrari. Els que tenim l'ànima plena de la veritat que ens guia i ens crida insistentment, un any i dos enrera caminàvem amb la mateixa pausa i amb la mateixa fè i per això mai ningú no ha hagut de retornar-nos i sempre hem tingut una mà extesa per als que queden enrera. Així avui, als que s'havien adelantat i cauen abatuts i als que s'havien retrassat i no troben la veritable via, els hi mostrem el cim i els hi oferim la seguretat d'arribar-hi.

Sols o acompanyats seguim camí enllà i arribarem a l'hora. Tot el món ens ho confirma i ens encoratja. No ho veieu?

Governar el seu país amb la virtut i la capacitat necessàries, és assemblar-se a l'estrella polar, que roman immòbil al seu lloc, mentre que les altres estrelles circulen entorn d'ella i la prenen per guia.

KHOUNG-FU-TSEU

Cada poble reivindica per a sí, refusant-lo als altres, el dret a la violència, que és en son concepte «el Dret». Fa mig segle que la Força superava al Dret. Avui dia és ben pitjor: la Força és el Dret. Ella l'ha devorata.

ROMAIN ROLLAND.

Aquest número ha passat per la censura militar.

La Societat de les Nacions

El dia 29 de juny començarem a Lió, les sessions de la vuitena assemblea plenària de la Unió internacional d'associacions per la propaganda de la Societat de les Nacions. L'assemblea anterior s'havia celebrat a Viena el juny de l'any passat. Aquestes assemblees, que es venen reunint des de l'establiment del pacte ideat per Woodrow Wilson, no tenen cap caràcter oficial, ni responen a cap pressió dels governs adherits a la S. de les N., car són congressos de grups privats que, creient en l'eficàcia de la S. de les N. per la pau i el benestar dels pobles, s'esforcen en perfeccionar-la i en defensar-la als ulls de l'opinió internacional. El nombre d'associacions, lligues i grups federats per a aquesta finalitat excedeix actualment de setanta, comprenent pobles permanents a totes les races i latituds.

Aquestes entitats s'esforcen en influir damunt de l'opinió pública de llurs respectius països per a infondre-li el convenciment que cada poble té l'obligació de contribuir, en la mesura de les seves forces, a l'organització internacional del Dret. Per a aquesta finalitat, s'apliquen a l'estudi en detall dels problemes polítics, jurídics, econòmics i militars que es plantejen en les relacions d'uns països amb altres, i la formació i desenvolupament d'una concepció superior de les relacions internacionals que, com més aviat millor, pugui influir d'una faísó benefactora damunt la marxa progressiva del món. Totes aquestes entitats prenen cada dia més volada i hi ha pobles, com França, que al costat de l'Associació central, tenen grups regionals i locals que treballen per la mateixa finalitat. Un país immens com Xina, que semblava insensible als moviments espirituals i polítics que es desenvolupaven fora de les seves fronteres, ha creat diverses societats que laboren pel perfeccionament i la creixença de la S. de les N.: dues a Pei-kin; una a Kan-ton i una a Shan-Ghai, mantenint, demés, una oficina a Europa que resum els esforços de les esmentades entitats.

Per bé que a hores d'ara hagin adherit més de cinquanta Estats a la S. de les N., els ciutadans d'aquests Estats ignoren la seva composició, el seu funcionament i els seus mitjans d'acció, ço que no és obstacle per a que alguns afirmen que no serveix ni pot servir per a res. La S. de les N. és una institució recent i, per tal, no pot ésser ni perfecta ni definitiva. Tanmateix, constitueix un gran esforç per establir entre els pobles un ordre polític que permeti la solució pacífica dels conflictes internacionals, amb la qual cosa es donaria un gran pas vers l'extermi d'aquella malura endèmica, la guerra.

«Una transformació així dins els costums inveterats de la humanitat—diu el professor Georges Scelle en un dels seus opuscles sobre la S. de les N.—no pot evidentment realitzar-se sinó mitjançant incessants i per-

llongats esforços. Hom pot discutir els mitjans d'arribar a aquesta realització, però hom no pot negar la noblesa d'aquest projecte i els beneficis que la seva realització reportaria al món. Però aquesta realització no és possible si els pobles, que són els primers interessats, no comprenen que la S. de les N. no és una quimera i si no imposen llur convicció als dirigents, als governs, l'acció i bona voluntat dels quals són indispensables per a aital realització. Tot l'esdevenidor de la S. de les N. reposa damunt la consciència i l'opinió pública, la comprensió que les masses en tindran.»

Per donar una lleugera idea de l'organització de la S. de les N. caldrà recordar que es compon d'una assemblea que es reuneix una vegada a l'any; d'un Consell, de quatre membres permanents i de sis membres renovables, que es reuneix cada dos mesos; d'una secretaria permanent; d'un tribunal de justícia internacional compost d'onze magistrats independents escollits per la seva autoritat moral; d'una Oficina Internacional del Treball, la funció de la qual és preparar les convencions referents al treball i destinades a ésser ratificades per parlaments nacionals; i d'una sèrie d'organitzacions tècniques i de comissions permanents o temporals encarregades de preparar, dins l'ordre tècnic, les resolucions del Consell i de l'Assemblea. Aquestes organitzacions i comissions tracten: de comunicacions i trànsit; d'economia i finances; d'higiene; de les minories nacionals; de qüestions colonials, militars, navals i aèries; de cooperació intel·lectual, de reducció dels armaments, dels refugiats, etc. I totes aquestes organitzacions només costen ço que val un cuiracat de guerra, despesa repartida entre la cinquantena d'Estats que ha adherit al pacte de la S. de les N.

El balanç de l'obra realitzada per la S. de les N., malgrat la seva incipiència i la seva imperfecció, pot condensar-se com segueix. En 1921: decisió relativa a les illes d'Aland (amença de guerra entre Suècia i Finlàndia); solució del conflicte de l'Alta Silèsia (entre Alemanya i Polònia) i la intervenció pacificadora que feu avortar un conflicte armat a la frontera serbo-albanesa. En 1922: l'establiment i l'execució d'un projecte de reconstrucció financiera de l'Àustria, ço que ha salvat aquest país de la ruina econòmica. En 1923: fixació de les fronteres entre Polònia i Lituània; el laboració d'un text adoptat per a l'aranjament de l'afar de Corfú (conflicte entre Itàlia i Grècia) i solució del conflicte del litigi de Javorzina (conflicte entre Txecoslovàquia i Polònia).

Amb l'adveniment dels governs Mac-Donald, a Anglaterra, i Herriot, a França, és probable que la S. de les N. prengui noves activitats i es reverteixi de més autoritat moral, tan més quan Alemanya i Rússia podran ésser-hi definitivament incloses. Es sabut que Alemanya ha figurat des del primer mo-

CRONICA HEBDOMADARIA

Política internacional

El nacionalisme de la Índia

Mentre esperem els resultats de l'anunciada Conferència de Londres, podem girar els ulls vers la Índia de la llegenda i de la fauna. Ja dèiem en una altra crònica que la gran extensió territorial, l'enorme volum de població i la complexitat social d'aquell poble fan que els seus problemes no es presentin als ulls d'Europa amb la necessària claretat. La Índia és per si sola un món; un món que la Gran Bretanya té en les seves mans i del qual disposa, exhibint un fenomen d'aplicació de poder i de pràctica de direcció verament extraordinaris.

Gandhi, ha sigut la viva encarnació del pensament i de la idealitat de la Índia. Gandhi és l'apòstol, el profeta, el Mahatma (ànima gran), o el Mahatmaji com, amb més ternura, l'han anomenat els seus seguidors. Va proclamar el credo de la desobediència civil, de la no participació en tota funció de poder, de la obligació de filar una hora diària i teixir-se els propis vestits boicotejant radicalment els productes europeus i portant els fills a les escoles nacionals on havien de sustraure's a tota influència familiar i consagrar-se al treball, a l'austeritat i a la fe en la imposició final del criteri de la no-violència.

Gandhi fou empresonat i l'auriola del martre va afegir-se al seu immens prestigi de pensador i de profeta. Habillat amb les rudes teles de pròpia confecció, era una imatge dolorosa que exacerbava els sentiments dels indús. Però el món va fent via i la filosofia no és cap eina del perverir. Els deixebles de les escoles nacionals no conservaven aquella «actitud mental» que preconitzava el gran capdill. La fabricació i importació d'articles estrangers no minvava. I els ja innombrables swarajistes modificaven la doctrina de l'abstenció amb la tesi que calia apoderar-se dels llocs de representació popular i des d'allà obstruir l'obra de govern fins que els britànics es decidissin a deixar els indús tots sols.

Al cap de dos anys d'ésser a la presó per a complir la pena de sis que li havia sigut imposada, Mahatma Gandhi fou alliberat. Un home pur com ell no fingia pas demostrant contrarietat pel seu alliberament prematur. Contemplatiu i romàntic, no sentia cap enyorança de la vida pública. De més els swarajistes havien guanyat les eleccions contra les seves prèdiques abstencionistes i encara que prudent i recatat en les seves manifestacions s'endevenia en elles l'amargor que li produïa l'espectacle d'ineficàcia i de xorquia que ofereix, en general, la intervenció dels swarajistes en les assemblees provincials i consells comunals de tota la Índia.

Dos homes s'han distingit notablement en l'arena política que s'aparta de les doctrines de Gandhi. Aquests són Pandit Motilal Nebrú i C. R. Das, actual batlle de Calcuta. L'un a ponent, l'altre a llevant, han sigut dos focus d'irradiació que han trastornat la fe dels seguidors de Gandhi. En el Congrés de Tota-la-Índia, celebrat a Ahmedabad, són les seves tendències les que han triomfat, i a Gandhi, amb tots els respectes, se li ha dit que les seves doctrines eren impracticables. No fa gaire que va haver-se de declarar vençut en una qüestió tan fonamental com l'admissió dels «intocables» en les escoles industrials. Gandhi havia sostingut que sense l'igualtat de castes no era possible el Swaraj, però, noble i humil, accepta els fets tal com la realitat els hi dona.

Després de mig any de pràctica swarajista, no serà cap evagració predir que la gran massa dels nacionalistes a ultrança acabaran per ésser una extensió del Partit Independent, el qual ha seguit, des que la Índia té autonomia, el criteri de col·laboració política i resolució dels problemes immediats que a la Índia, com enlloc més, són de una importància terrible particularment el de la nutrició i allotjament de una massa incalculable de població i de l'entrenament del poble en les pràctiques de la vida civil.

En aquest darrer aspecte la situació ha millorat molt en l'evolució política dels swarajistes. Entre les eleccions generals de 1921, i les celebrades l'hivern passat, hi ha una diferència remarcable. A Bombay, la pròpia terra de Gandhi, per 75 llocs vacant de l'Assemblea Provincial, varen presentar-se 212 candidats, i el percentatge de votants va passar de 34.9 a 48.2. A Bengala el progrés no fou tan marcat, passant de 34.4 a 39. A Bihar i Orissa de 39.9 va arribar a 52.2. A Punjal, en 1921, va votar un terç dels electors, i l'hivern passat, més de la meitat. A les Províncies Unides, de un terç varen passar al 42.2 per cent, i a Madras, el terç va arribar a 36.6. A Asram, el 24.2 va pujar fins al 42.1 per cent, i a les Províncies Centrals, de 22.5 varen passar a 57.7 per cent. A Espanya, la proporció de votants sol ésser més petita.

Entre tant Anglaterra viu atenta i va adaptant-se a les circumstàncies. Ja s'ha constituït el Comitè encarregat de proposar les modificacions convenients a la Constitució autonòmica de la Índia. El president Sir Alexander Muddiman i el formen Sir Mohamed Shafi, el Maharajah de Burdwan, Sir Tej Bahadur Sapru, Sir Arthur Iroom, Sir Henry Moncrieff Smith, Sir Sivaswamy Aiyer, Mr. Jinnah i el Dr. Paranjypte. Els swarajistes no formen el Comitè, però hi són els independents als quals ningú pot titllar de poc patriotes. A ben segur que la tasca d'aquest Comitè senyalarà una ampliació de les llibertats locals i una extensió dels poders i atribucions dels cossos legislatius de la Índia.

M. Serra i Moret

ment a l'Oficina internacional del Treball, per bé que no hagi encara estat admesa a la S. de les N. propiament dita. En quant a Rússia, també és sabut que el govern soviètic ha declarat més d'una volta la conveniència que la gran nació moscovita no fos absent de les Assemblees ni del Consell d'aquest organisme internacional. Ara mateix, tan els russos com els alemanys han pres part a les reunions de les associacions per la S. de les N. celebrades a Lió. L'entrada d'aquests dos països al si de la S. de les N., on portaran la veu de més de 215 milions d'ànimes, ha d'exercir una gran i benefac-

tora influència en l'esdevenidor de l'obra imaginada pel president Wilson.

Alfons Maseras

La misèria material i espiritual pot excusar, en certa mesura, la manca d'heroisme, mai justificar la nostra abjecció i la nostra vilesa

Després de l'assassinat de Matteotti

Els perills del nacionalisme. - Els nostres intel·lectuals han de tenir una actitud franca davant del feixisme.
Descomposició de les milícies feixistes.
L'història del feixisme és una via regada de sang.

La lliçó del feixisme agònic

Hi ha a Europa un Estat, que per a eliminar un enemic noble, necessita tota una turba, un veritable exercit de sicaris. Però, si per a fer fonedís un sol enemic clar, té que recórrer a tanta força—què serà el dia demà, si aquests enemics, en lloc de un són tres o cinc, o un petit nombre?

Tanta por feia la víctima? Aquesta, era per ventura, un home tristament acreditat en la tasca del delictu, en la carrera del crim? Com ésser tants i enviats encara bo i oficialment, pels detentors del poder i de la força. Tan perillosa i tan forta era la víctima? Què podien temer d'un feble home sol?

Els assassins no haurien observat, en el fons, l'única conducta que els hi esqueia? Bé i just i coincident amb la realitat és, que els criminals, aquells que tenen l'esperit criminal, es conduïxen com a criminals. Altrament pensar-ho o creure-ho és viure en altre planeta. Quina conducta podia observar un feix enorme de gent equívoca i malsana, sinó una conducta equívoca i malsana de pinxo de professió?

Què és en concret el feixisme? És un partit? Representa una idealitat, un avenç, una millora, un càrrec superior d'humanitat? No.

Els homes fora de la llei, imposant la llei única de la voluntat a quaranta milions de persones realment segregades, en una cova que, per a més defa, adhuc té ciutats i història i bells monuments—en un mot: en una cova tan gran, que en temps no tan dolents, és a la Geografia i a Europa, amb el nom il·lustre d'Itàlia.

Bé, aquest fet únic en la memòria dels homes,—el segregat-

ment de tota una nació per una minoria sense solvència moral, ni mental; aquest fet repugnant, resum i barreja de totes les coses humanament lletges; aquest fet, que semblava inexpugnable a prova d'audàcia, de vessania i d'inconsciència egòlatra,—la simple actuació d'un home lleial, honrat, generós i indefens, el posa a prova de resistència. I tanta de mala voluntat organitzada i en el poder, tanta de força orba, tanta de superbia buida, són impotents contra aquesta simple constatació de la consciència pública: heu assassinat injustament un home bo

Què pot el feixisme, i mil feixismes i un milió de paròdies de feixismes i la suma de tota la violència de la força de tot el món contra la consciència d'un home. El que podria el buf d'un nou-nat, del més petit dels nins, davant d'un gros trasatlàntic. Perquè és ja patrimoni de la humanitat aquest axioma: contra la ment, creadora de força, l'home no disposa de cap força capaç de triomfar-ne. Matareu homes, però les idees fecundes i humanament bones, són immortals. De què serveixen els canons davant de nostra testa que somnia un millor futur? Callaran els canons enrogallats de tant de tirar, abans d'assolir cansament la nostra testa arborada per l'ideal. Ni canons, ni fusells, ni presons, ni suplicis, ni tots els abusos de la força aliada amb la mala ànima, podran mai triomfar d'aquesta generosa rebel·lió, d'aquesta indignada protesta de la consciència humana contra un crim, que, per ésser-ne més encara, no és ni bell, ni exposat, ni grandiosament tràgic. Una munició contra un! Una enorme majoria contra un! Milers i milers d'armes contra un home sol! Heu's-aquí tota la corajada, tota la eficàcia i tota la intel·lectualitat del feixisme—buit i sorollós, sorollosament monòton i eixorc d'harmonia amb un timbal.

No caldria una protesta? Com no la fem els catalans? Es que potser ja no s'inicia la necessitat d'aquell nou i noble dret internacional que autoritza a les nacionalitats a censurar altra nacionalitat quan aquesta és regressivament i inferiorment menada. *Il fascio té dret a tot,*

menys a rebaixar el nivell moral de l'home d'Europa. I aquest assassinat és simplement un retorn a l'homotroglodita o a totes les èpoques indignes del vell europeu. La mateixa manera d'ésser executat el crim, és com un insult a la nostra dignitat d'homes i ciutadans. I és aquesta arcaica manera encara el que més el condemna.

Perquè els homes són tals, que protesten més aviat de la grogleria, de l'estil repugnant en que es comet un delictu, que no pas de la mateixa enormitat del delictu. I l'assassinat covard de Matteotti a més, és una ofensa mortal a la més pura de les riqueses de la humanitat: la profunda bondat. Llurs assassins són indignes d'ésser homes: aspiren a gorilles. I amb autèntics gorilles tenyits de sang, els homes,—dolents o bons, però que no reeixen l'especie—no hi volen tractes de cap mena. El feixisme,—aviu agònic,—com altres coses semblants, mor per això, perquè és una traïció a l'especie home. I el que ens el fa intolerable és, que el sentim com un escarni, el més cínic conegut; com l'oprobri de l'humanitat.—Què vol dir, homes fanàtics del feixisme, tota la vostra força,—si us manca la gràcia, l'ideal, la magnanimitat i la intel·ligència?

En el sentit que per tot Europa avui es dona al mot «nacionalisme»; dir-se català i nacionalista és una paradoxa que no va enlloc.

Sovint s'ha dit del nostre poble que era un poble obert a tots els corrents i a totes les idees; les algies del Mediterrani li portaven totes les inquietuds dels homes d'altres terres.

El nostre present, per tot això, quan en la llunyania esclata una nova llum, el que primer ens interessa de veure són els reflexos d'aquesta llum en els parets i l'interior de la nostra casa humil.

Durant la Gran Guerra, ésser francòfil o germanòfil, sobre tot en els nostres medis intel·lectuals, signifi-

cava alguna cosa més que una senzilla rivalitat per passar l'estona, que el nerviosisme que hom sent en la competència de dos boxadors en el ring, o dels cavalls en la cursa. En els medis intel·lectuals no existia el pur espectador de la Gran Guerra; en dir-nos germanòfils o francòfils si no hi arribàvem la nostra pell, hi debíem un conjunt de valors que eren fills del nostre cor i no la nostra intel·ligència.

El feixisme no és pas un fenomen exclusivament italià; per tant, no podem pas dir-nos feixistes o antifeixistes sense comprometre íntimament el nostre pensament.

La nostra gent té incomptables motius per ésser antifeixista i antinacionalista. El nostre poble, entre els demés, no compta. La nostra voluntat i la nostra passió no pesa prou per ésser distingida clarament dintre la Europa trasbalsada per la guerra i la post-guerra.

La nova política europea, principalment després de la mort de Matteotti, és la de combatre els corrents nacionalistes d'alguns Estats.

Els nacionalismes porten la guerra. Cal cercar les rutes de la pau.

Aquest és el criteri de les grans potències. Aquest és el criteri que anirà reafirmant-se cada dia, malgrat tots els cops i contraccops, que puguin venir. Si l'atzarosa vida de la Societat de les Nacions arriba a normalitzar-se serà impossible que el nacionalisme de certs Estats continuï actuant. Les queixes de Mussolini contra la mediatització de la vida interior d'Itàlia seran cada vegada més inútils.

I si l'activitat nacionalista dels grans Estats s'arriba a fer insostenible; feu comparacions; penseu quina pot ésser la sort del nacionalisme que pugui defensar quatre intel·lectuals de qualsevol país. I si aquests intel·lectuals representessin, en algun cas, una col·lectivitat que tingues plantejat algun problema davant d'Europa, penseu en el despreç amb que serien tractats.

En el sentit que per tot Europa avui es dona al mot «nacionalisme»; dir-se català i nacionalista és una paradoxa que no va enlloc.

Altrament un nacionalisme sense vot ni veu, sense la més petita potència, sense el més lleu blindatge, víctima de la violència i de l'absolutisme, i que no obstant no abomina de la violència i de l'absolutisme quan no flagellen els seus homes; no mereixerà mai cap mena de beligerància.

El senyor J. V. Foix ha començat a publicar una sèrie d'articles parlant del feixisme. A l'hora que escrivim aquestes ratlles sols hem pogut llegir el primer; enterant-nos així de l'admiració que aquell bon senyor sent per la escenografia, per la literatura i per l'audàcia feixistes. Tot això és, però, molt poca cosa per a justificar els quatre mil morts que la ocasionat l'aventura de Mussolini.

El senyor J. V. Foix, esperit especialment dotat per a la política,—segons frase del distingit escriptor Carles Soldevilla, que reproduïm més o menys exactament,—en articles successius ens seguirà parlant dels aspectes del feixisme; matèria en la qual s'ha vingut especialitzant arribant a dominar-la amb una sorenitat ben sorprenent entre homes que tenen l'esqueua plena de blau a conseqüència de les elegants i clàssiques garrotades d'alguns aventatjats dolxobles de Mussolini.

Esperem, doncs, llegir els altres mesurats articles que el senyor Foix

seguirà publicant en un dels nostres diaris més neutrals.

DESCOMPOSICIÓN DE LES MILÍCIES FEIXISTES

L'estat d'esperit dels membres de la milícia feixista es troba cada dia més decaïgut.

Més li valdria a Mussolini disoldre d'una vegada les bandes de les camises negres, tal com li han exigint els diputats de l'oposició, que no pas consentir la seva desintegració per elles soles.

Dies enrera a Nàpols un feixista militant al mig de la plaça pública va cremar la seva camisa negra on senyal d'abandoni dels crims que simbolitzava.

Un dels principals motius d'aquesta descomposició dels feixistes hom creu que es degut a que continuï en el seu càrrec el general De Bono, el nom del qual s'ha barrejat amb les referències que es donen de l'assassinat de Matteotti.

Mussolini s'ha negat repetides vegades a destituir a De Bono.

L'OBRA DEL FEIXISME

El periodista francès Louis Roubaud ha recollit nombroses dades relatives als crims del feixisme.

Heu's aquí una llista.

SPRILLO: El fill del senador del Sindicat Guerrini Bonet, és mort a puynyalades.

CASTELVISCONTE: Dos cotxes plens de feixistes cerquen un socialista. Com que no el troben, assassinen son pare.

PAGANICA: Giberto Evangelostí és afusellat.

GA VASETTO: El Secretari del partit populista es veu acorralat i assassinat una nit al llindar de sa pròpia casa.

FONATANELLO: L'obrer Santa Pancolini pot, abans de morir, donar els noms dels seus assassins. No hi ha, però, cap persecució.

TURRITA: Una banda, camps a través aconseguí el pagès Giuseppe Fiori i el seu fill Amerigo, donant-los la mort.

GUASTALLA: Pietro Mariotti vol votar... Li donen una pal·liu tan formidable que mor dos dies després.

S. ALBERTO DE RAVENNA: Els feixistes ataquen durant la nit la casa d'Umberto Cortesi. Son pare, surt per a defensar son fill i és mort a cops de bastó.

CAGLIARI: Hom diu al jove Melos: «Saluda la bandera feixista o mor!» Prefereix morir...

RAVISOMDOLI: Un distingit professor, Ettore Ramicone, és lligat a un arbre de la plaça pública per ésser fusellat. Un feixista demana que se'l perdoni i el professor és només assetat crudelment. Embriagats per l'espectacle els butxins entren a una casa pròxima i ultratgen una dona davant del seu marit amordassat.

NAPOLS: La nena Giovanna Virgilio, encara d'ingú sab que fes res per mereixer la mort.

Aquest número ha passat per la censura.

ECOS I COMENTARIS

Es miracles de Lourdes

El diumenge passat la vila de Calella celebrava solemnement la miraculosa curació de una noia anomenada Teresa Gallart i Roure la qual va anar a Lourdes amb la darrera peregrinació de catalans.

La Ven de Catalunya que ens enter d'aquest extraordinari aconteixement, publicava en la seva edició del dia 4 aquesta nova necrològica: «Na Josefina Puertes, Morí a Lourdes on va anar formant part de la darrera peregrinació, greument malalta. Demà, a dos quarts de deu, a Sant Pere, funerals».

Es veu que els miracles de Lourdes de més de l'espectre còmic, tenen també l'espectre tràgic

Confusionismos Catalanes

Amb aquest epígraf, el nostre amic Joaquim Escofet publica a «El Socialista» del 26 de juny un article lamentable. Hi han moltes coses que no ofereixen duptes ni confusionis i que els nostres companys espanyols les tenen ben compreses i acceptades tal com són, tal com la cultura del nostre company Escofet les hauria de veure, sense comptar amb els seus sentiments, que algun pès deuen tenir. Que no ha llegit el programa polític del Partit Socialista Espanyol?

Mediti, mediti el company Escofet sobre ce que ha escrit i ens plaurà de conèixer el seu criteri definitiu que, com el de tot socialista, no pot discrepar gaire del nostre.

L'er la cultura popular

Les biblioteques populars de Catalunya, per disposició del Consell Permanent de la nova Mancomunitat,

La pols

Cada dia els carrers de la ciutat esdevenen més intranquils. Ara són els cables del Metropòlita, després són els cables elèctrics, després l'auxiliament de les clavegueres o les vies dels tramvies o els empedrats.

Segurament que altres capitals de l'importància de la nostra han hagut de resoldre problemes semblants als que se'ns plantejen ara; caldria conèixer la solució. Sobre tot per evitar aquest nivell de pols que no ens deixa respirar.

Es necessari regar més. I enllestrir algunes obres que es realitzen a la via pública.

Enllestrir-les amb la mateixa forma que es va fer amb les obres de prolongació de la Gran-via Diagonal.

Actualitats

Ha aparagut una nova revista catalana titulada «Actualitats».

Un dels innombrables i aprofitats germans Folch i Torres és el seu director.

En el número que tenim a la vista hi llegim unes paraules dedicades a les dones, escrites amb una singular

Les sardanes

Amb motiu de les darreres festes de barri, processons i revetlles s'han organitzat nombroses audicions de sardanes.

Decididament el fut-bol i les sardanes es parteixen les inquietuds dels nostres joves més lluïts.

Acebada la temporada de fut-bol l'activitat sardanística augmentarà considerablement. Es aixís de bellíc el nostre jovent.

El cas és fer ideal i xerimola a la vegada.

Fa dos mesos que dura una polèmica relativa a si és o no és art la sardana. Arrau d'aquesta important qüestió s'han dit moltes bestieses i s'en diran encara moltes més.

No hi ha dubte que amb les sardanes, amb les capureses, i amb els pessebres, aviat aviat... serem internacionals.

Fernando de los Rios

Reproduïm algunes paraules de la darrera conferència del professor Fernando de los Rios, bon amic nostre i una de les primeres intel·ligències del socialisme peninsular.

Referint-se al concepte de la propietat, diu: «Durant el segle XIX hi hagué una sola preocupació, la de produir riquesa».

El nacionalisme, l'imperialisme, etc., no és més que la còpula de la polidècia adquisitiva i l'instint egoista, exaltat al màxim.

Davant d'una concepció d'aquest tipus comença a destacar-se'n una altra l'organització de la justícia social.

El Dret no és una flor que es posa en el trau per a lluir-la, és per aprofitar-la en benefici de la humanitat.

L'error del segle XIX és de crear un dret sense deure, per tant, un dret sense responsabilitat».

En Llorens i Artigas

El nostre company de redacció el ceramista Josep Llorens i Artigas, ex-secretari de l'Escola Superior de Belles arts, s'ha vist obligat a traslladar-se a París, on continuarà els seus treballs.

El company Llorens i Artigas, artista jove i intel·ligent, feia els seus estudis a París, per compte de la Mancomunitat, fins que fou cridat pel càrrec que estentava fins que se'l destituï.

En Llorens i Artigas era una veritable notabilitat en el seu art de ceramista. A París havia treballat amb el robut Pau Picasso.

Lamentem els motius pels quals es veu obligat a traslladar-se novament a París i li desitgem els més grossos èxits. A la capital francesa continuarà treballant per nosaltres.

Dere agrària

A Sant Andreu de la Barca un propietari ha ofert de vendre la finca als seus rabassaires; només es vol entendre amb un sol, i ignorem encara les condicions de preu. El de la Torre Bovera ha dit que posarà les rabasses a arrendament, el lloguer de les quals seria el cinc per cent anual del que val la terra, segons valoració feta per un pèrit nomenat per ell i un altre nomenat pel pagès, i en cas de discòrdia per un tercer pèrit. El propietari Pau, sana dona als seus rabassaires sofre, sulfat i adobs a proporció de les parts que cobra, i per evitar que li abandonessin les terres de la finca de Can Socias va fer una carretera que li costà 15.000 pessetes.

Tot això és poc, evidentment. Aquesta mica de cosa s'ha aconseguit gràcies a haver-se extès l'agitació agrària pels pobles propers de Sant Andreu: Cerbelló, Martorell, Castellbisbal, etc. El dia que els rabassaires de Sant Andreu s'associïn, no, quedarà en el terme cap propietari que no humanitzi un xic els tractes. Direu que per a l'obra d'emancipació és poc; sí, però de gota en gota s'ompla la bota.

Els fanals anunciadors

Barcelona té realment l'aspecte d'un poblet; el que ho palesa més és la manera escandalosa d'anunciar. Tots tenim cada dia davant dels ulls un sens fi d'anuncis lluminosos vermells que ens fan malbé la vista i ens exciten els nervis. I les autoritats, tolerant-ho! És clar, els anunciadors són burgesos, i els pobres burgesos, tan explotats pels obrers, s'ho mereixen tot!

Una de les coses més lletges dels anuncis són aquells fanals giratoris que de tant en tant velem per les cantonades.

Temp enrera, abans de les darreres eleccions de diputats de la Mancomunitat, el regidor senyor Massot es queixà a l'Ajuntament d'un cartell col·locat al mig de la Rambla de Catalunya anunciant una pel·lícula del Cinema Kursaal. L'alcalde, el Marqués d'Alfella, li contestà que ja havia donat ordres per a que es traguessin. Llavors el senyor Rocha demanà que fossin retirats els fanals anunciadors, posant la seva atenció en el que s'acabava d'instal·lar a la Portaferrissa cantonada Rambles; el senyor Bordas li digué que ja estava acordat, que aquell fanal seria retirat passat el període electoral. El període electoral passà, aquell ajuntament continuà força de temps, n'haví viugut tres o quatre—no recordem quants—governatius...! Aquell fanal i els altres resten on estaven....

Avis als nostres subscriptors

Preguem als nostres subscriptors que ens dispensin si aquesta setmana passada rebieren el número de JUSTICIA SOCIAL amb un retard considerable. No és culpa nostra. El fet que a Reus s'haguessin acabat els segells de coarens va fer que el franquig es fes difícil. Som els primers en lamentar-ho.

L'Ateneu d'Estudis Socials

El dia 2 d'aquest mes, el company Dr. Emili Mira donà una conferència a l'Ateneu Popular d'Estudis Socials sobre el tema: «La vida instintiva». Fou un èxit. La manca d'espai, no ens permet, ara, ressenyar-la.

Abans d'ahir el company Tirado en donà una altra parlant del «Materialisme i idealisme en la lluita de classes». Dijous que ve l'enginyer Ferran Cuito en donarà una sobre «Els factors de la crisi fabril a Catalunya».

CRONIQUE XILENES

L'esperit lliberal

Per molt que a aquesta República es parli de democràcia, és essen- ialment burgesa i s'esborrona tothom en oír els mots de socialisme i sindicalisme, els quals temen que vinguin a des- torbar-los llur plàcida vida que s'esmuny indiferent a les dolors del «roto», perquè aquest no clou el puny i amenaça quan pateix fam i aprop seu passa fu- rient l'automòbil de l'agencier o l'adroguer convertits en grans senyors mercès a llurs oficis d'escanya pobres. Però si el socialisme empra la massa del poble xilè—molt ignorant i ser- vil encara—i els explica llur ge- nerosa doctrina, aquesta gent es deixondrà i, adéu bona i plàci- da digestió del burgès!

Pel 2 de març prop passat s'e- fectuaren les eleccions de Sena- dors i Diputats; un mes després les de regidors. I malgrat haver estat l'Ajuntament antic de Val- paraiso una colla de lladres en tota l'extensió de la paraula, i suferit molt la ciutat per llur des- govern, tornen a ésser elegits els mateixos regidors amb tot i haver-se presentat dugues can- didatures integrades per homes honorables i dignes, aliens a les conxorxes partidistes. Mes, els electors no els donaren llurs vots perquè els venen a qui en paga més, fent mercat de la consciència i deures ciutadans.

De les eleccions de Diputats i Senadors no cal parlar-ne, puix fou el més escandalós que hom pugui imaginar. La policia, els carrabiners i l'exèrcit, intervin- gueren a favor del govern, pri- vant la força armada d'acostar- se als colegis electorals als que no eren del partit dit radical, que avui desgoverna el país. I pagant els vots a cent i cent vint pesos està clar que el Senat i el Congrés tindran majoria radi- cal!

El proletariat xilè—llevat de poques excepcions—dorm el somni de l'ignorància, del qual volen deixondir-lo els naixents partits socialista, comunista i «I. W. W.»—que es tradueix per «Asociación de Industriales del Mundo»—emprant el darrer pro- gramme radicalíssims.

Com que els Sindicats s'ano- menen «rojos», aviat els cler- gues n'alçaren de «blancs», for- mats per proletaris d'idees reli- gioses als quals no els plau la bandera doctrinària dels socia- listes.

Els diumenges al matí acos- tumaven els partits populars es- mentats a improvisar tribunes públiques al Llano d'Echaurren i Avenida de las Delicias, cosa que imitaren els dels «sindicats blancs», alçant-ne d'altres en- front de les d'ells.

Durant el passat període pa- rlamentari, les gestions del dipu- tat demòcrata Luís Recabarren aconseguiren l'ingrés de dos obrers ferroviaris al Consell Di-

rectiu dels Carrils de l'Esta (compost de deu consellers) i un d'ells—calderer d'ofici—ha pa- lesat el que val la intervenció obrera en el Consell, denunciant el cas de l'Administrador de la 1.ª Zona, que usà el cotxe-saló —destinat només per actes de servei i dins la 1.ª Zona—per a un viatge de passeig fins a Val- divia, portant-hi llur família, ser- vei i amics.

Comprobat el fet, l'Adminis- trador hagué de pagar deu mil pesos com a despeses del viatge i cinc cents de «multa». Qui sap si els Consellers burgesos hau- rien deixat passar la cosa com a corrent, sinó l'hagués denun- ciada un obrer.

Carlota Goteres

Valparaiso

Si les democràcies no adressen tots llurs es- forços contra les mali- fetes de la diplomàcia, no haurà passat una generació sense que el món es vegi arrossegat a una altra guerra grandiosa.

E.-D. MOREL.

Emotives

En el darrer Congrés Interna- cional Socialista, a propòsit de la discussió sobre el desarma- ment, es prengué l'acord per unanimitat que els treballadors es neguin en cas de Guerra a la fabricació i transport de tota mena de material de campanya; una harmoniosa veu femenina agraf als assembleistes la trascendència de l'acord en nom de totes les mares.

Aquest acte d'humanisme in- vadí tan ràpidament l'Assemblea que, plens d'una intensa emoció, aquells representants de més de cinquanta milions de treballa- dors, a peu dret, aclamaren l'au- tora de la tendra exclamació, dirigint els seus esguards i els seus aplaudiments al lloc d'on havia sortit, sense poder aguan- tar-se les llàgrimes que humite- javen els rostres endurits d'a- queulls homes bregats en la difi- cultosa lluita per la vida.

Aquesta intensitat emotiva ir- radiarà, i les seves vibracions repercutiràn sens dubte a tots els cors nobles del món treba- llador, per a enfortir el seu es- crit d'humana solidaritat, capaç ell tot sol de vèncer les diver- gències de caràcter accidental que s'oposin a la unió sagrada dels que lluiten per generosos ideals d'emancipació social.

Galaico

Antologia

El cant del pastor

Jo apasturo els ramats sota les ombres.
Mes ovelles, manyagues acoblant-se
al meu entorn, de tant en tant me miren.

Mon falcó ja és oscat de tallar canyes.

Si'm faig un flabiol, prompte, deixant-me'l
oblidat sobre l'herba, mes ovelles
troben bo rosegat-lo.

Si me'l poso al sarró,
cercant mos afalacs me l'endevenen
i en mon sarró mateix tot me'l mosseguen:
que jo, amb el no esquivar-les, les hi aveso.
Oh les meves ovelles! Jo no'ls planyo
res del que és meu.

Als pastors no'ns estimen, a les cases.
No més ens veuen prop la llar fumosa
quan mengem afamats. I les ovelles
ens fan la solitud acompanyada.

El pastor les veu nèixer
i mai les deixa moure's del remat!
Vet-aquí que a la vetlla, mentres l'avi
entreté la mainada, jo m'endreço
el meu pobre sarró i si entre mes coses
hi trobo el flabiol ple de mossades,
me'n recordo ben bé, de les ovelles
que ahí el van mossegar i aquest capvespre
rostos avall per sempre s'allunyaven.

—El pastó és el més trist de tots els moços—
diuen a les masies,

Tots sols aprop del riu, i a la bona ombra,
ens plau el refilar. La cançó puja
fins a tocar el cel i fer-se blava:
després l'oim baixar

i volo entre les fulles,
i també sobre el riu, regalimanta,
fresca i lleugera com una papallona
que volés a flor d'aigua, tot banyant-se
de tant en tant i que espolsés les ales.

Ara el sol se sosté damunt dels àlbers.

Francesc Pujols

El decret d'amnistia

L'Acher indultat!

Divendres de la setmana pas- sada, el Directori militar publi- cà l'anunciat decret d'amnistia. Es extensíssim; hi ha molta lle- tra.

Naturalment, aquests indults han d'anar acompanyats d'al- tres. L'amnistia enclou els deli- ctes d'impremta i oratòria, els polí- tics i socials, els desertors, els exiliats, aquells obligats canviar de residència i els multats que havien de pagar amb la presó la seva insolvència.

L'Acher, el nostre «Shum» finalment ha estat indultat! S'ha fet esperar, aquest indult, però ha vingut, tantmateix! Encara que l'indult sigui per a perdonar a altres, el fet és que està indul- tat, per més mentida que sembli, després d'una tan llarga angio- xosa espera. Felicitem-lo i felici- tem-nos-en!

L'amnistia ha comprès entre altres, els exiliats Miguel de Unamuno i Rodrigo Soriano, que ja han abandonat Fuente-ventura, Carles Jordà, Garrigolas, Caylà, Dr. Carreras, Pinta- do i restants; els processats per delictes d'impremta i polítics i socials Dalmacio Iglesias, Mar- cell Domingo, etc., i els com- panys i amics Pablo Iglesias, Indalecio Prieto, Pestaña, Alaiz, David Rey, Pérez Solís, Sanjuan, Macias, Casanovas, Arroyo, César González, Pico, Vega, Ca- laza, Ballejos, Adrian, Morales, Zubiaur.....

NICIESES

Dies passats llegíem sense immutar-nos gaire el brillant discurs de Chamberlain pronun- ciat en els postres de l'àpat que varen dedicar-li els seus amics conservadors per a acon- solar-lo de la segona derrota electoral que ha sofert a causa de la malaltia socialista que so- freix Anglaterra. L'home respi- ra per la ferida i no pot veure amb bons ulls que els vots de la pobrissalla anglesa l'apartin constantment del Parlament britànic. Comprehem que té raó i no serem nosaltres els que s'a- treixeixin a profanar una dolor tan íntima.

Demés, Chamberlain, com a conservador, té una doctrina per a oposar al Socialisme. La doctrina del *help yourself* (arre- gla't tot sol) i la doctrina de l'e- ficiència. A base d'aquest sant evangeli declara que «mai no s'havia vist en el poder una col- lecció tan completa d'homes in- experts, incompetents i estrafa- laris com els que componen l'ac- tual ministeri socialista de la Gran Bretanya». La frase és justa, i ens plau. Chamberlain, amb el còdic conservador a la mà, condemna en bloc al go- vern socialista del pobre Mac Donald. No hem de discutir res. Estem conformes.

«Los socialistas són los que han de- mostrado menos escrúpulos, más impu- dor, más condiciones para el ejercicio o uso de la violencia sobre las masas, los que han prescindido con más facilidad de miramientos y se han dejado domi- nar por su apetito de poder.»

«Y es conveniente constatar esto y hasta levantar acta de suceso tan insólito, para que el pueblo no se deje sedu- cir por etiquetas más o menos deslum- brantes y no tome el nombre por la co- sa, la apariencia, el reclamo y la propa- ganda industrial por el producto.»

Oi que no us ho esperàveu? Doncs és així! A França, a Itàlia, a Alemanya, a Hongria, a la mateixa Rússia, tots aquests partits que es diuen socialistes i que van contra les dictadures i sofreixen llurs persecucions i ultratges i conseqüències amb el major sacrifici vèncer-les, no són res més que un formiguer de dictadors sense escrúpols, ni pudor. Millerand, Mussolini, Noske, en són una prova irref- ratible. Aquests tres homes que un dia es digueren socialistes eclipsen l'esforç de tot Europa que sota aquesta bandera lluita per la llibertat i és amb aquesta bandera que triomfa a despit de la denominació que algun dia varen adjudicar-se Noske, Mus- solini, Millerand i tots els dicta- dors i despotes haguts i per ha- ver.

Però en aquest país, si tin- guéssim poder per a encendre les estrelles, els distingits «obre- ros» i «republicanos» ens portar- ien a la torca per *oscurantis- tas*. Passi el que passi, garrota- da als socialistes. Per això ens llueix tant el pèl.

Som ben bé al cul d'Europa!

Una vida renunciant a la pròpia dignitat, no val la pena d'ésser viscuda.

Cal viure heròicament

Entre totes les més al- tes veritats, nosaltres sols devem explicar-ne aquelles que podran servir per bé del món. Les altres, devem re- captar-les a dins nos- tre; semblants a les dol- ces lluïssors d'un sol abscondit, elles expan- diran la llur claror da- munt de totes les nos- tres accions.

GOETHE.

Esser ignorat o desco- negut dels homes, i no indignar-se'n, no és el més propi per un home eminentment virtuós?

KHOUNG-FU-TSEU

Fulletons de JUSTICIA SOCIAL

12 Juliol 1924

L'expiació

Per Jean Riebrach

Pere de Jassans, moribund, cridà els seus pares per a que s'apropessin al llit.

—Penso en aquell pobre noi! —els digué.

Per uns instants veié reviure en els ulls bellugadissos dels dos vells un record llunyà: Car- lota Desmont, que havia aban- donada per manament dels seus pares, marxant tot seguit a les colònies.

I afegí:
—Porta la meua sang i la vostra. He de fer-ho... i vull...

La seva veu s'afeblí i comen- çà el període agònic.

La dolor dels primers dies ocupà el pensament de Jassans. Però les darreres paraules del seu fill els eren una veritable obsessió.

—I amb tot—deia el senyor

Jassans—varem obrar tal com ens dictava la consciència. Era el nostre deure.

—Però el desig d'un moribund—deia la mare—és cosa sagrada.

—Quin desig? Al cap d'avall no ens digué res. A més a més, en aquells moments el nostre fill no tenia el cap prou clar. Però... potser creus?...

—Sí, crec que li podríem donar tot el que tenia el nostre Pere.

—No hi ha cap inconvenient. Ara, que d'això fa prop de vint anys. On podríem trobar aquest minyó. No en sabem res.

—Es possible que trobem la mare, i així...

Les enquestes del senyor Jas- sans donaren per resultat el saber que Carlota Desmont feia dotze anys que era morta. Al- guns veïns recordaven el fill, un xicot expert i d'una gran preco- citat. Una parenta o amiga de la mare, obrera com ella, l'ha- via recollit, i ningú no sabia res de cap dels dos.

El senyor de Jassans continuà les seves investigacions. Per mitjà d'anuncis als diaris obtingué una resposta. La persona a la qual cercava es donà a conèixer. Es deia Marta de Bussienne i vivia al carrer de Pontbleu.

—Segurament serà una dona

de món!—digué el senyor Jas- sans.

Es presentà a la casa, i l'as- pecte dels salons i el vestit de Marta li confirmaren l'exactitud de la seva hipòtesi. El senyor Jassans saludà la dama amb una inclinació pe cap i refusà la cadira que ella li oferia.

Digué:
—Sou vos, senyora, la que s'encarregà del fill de Carlota Desmont?

Gairebé agressiva, Marta de Bussienne aixecà la testa i pre- guntà, també:

—Vos veniu de part de Pere Jassans? Conec bé tota aquesta història. La família de Pere va ésser tota la causa de la des- gràcia de la meua amiga. Carlot- ta era una dona honrada. En veure's abandonada treballà i lluità per a educar el seu fill. La pobre morí en la misèria! Aquell exemple em desanimà i m'omplí d'indignació.

El senyor de Jassans inte- rrompé:

—Pere de Jassans ha mort, senyora!

—Tinc l'honor de parlar amb el pare de Pere de Jassans?...No ho negueu, senyor. El net s'as- sembla extraordinàriament al seu avi.

—Podria donar-me noves d'aquest jove, senyora?

Marta mirà cara a cara el se-

nyor de Jassans. Li anava a et- zivar una resposta dura, però es mossogà els llavis i es sabé con- tenir, i digué simplement:

—En aquest instant, no, senyor.

—Puc esperar, al menys, a que vos m'ajudeu a tenir-les?

—Desitgeu veure'ls?

—Sí, senyora.

—Bé, us prometo que el veureu.

Quan fou al carrer, el senyor de Jassans es penedí de no ha- ver perllongat l'interrogatori.

—Què vols fer-hi!—digué a la seva muller.—La meua situació era molt delicada i em feia en- gúnia estar més estona a aque- lla casa.

La idea que el net s'assembla- va a l'avi, va fer nèixer als dos vells sentiments i fibres adormi- des. Al cap de pocs dies els Jas- sans rebieren una lletra de Mar- ta de Bussienne.

—L'he trobat!—exclamà el se- nyor de Jassans en llegir les primeres ratlles.

La carta fou llegida a poc a poc. El jove, empenia l'ende- mà un llarg viatge, no deia on. Com que només coneixia els Jassans pel dany que havien causat a la seva mare, no era cas d'anar personalment a abra- çar-los, per gros que fos el pe- nediment. De totes maneres, es- tava a la seva disposició els moments abans de la partença. Marta de Bussienne, en la lletra

que explicava tot això, donava lloc i hora per a trobar-se: Bou- levard Menilmontant, a dos quarts de set del matí.

—Dos quarts de set!—excla- mà la senyora de Jassans—En- cara és fosc en aquesta hora!...

—I per què deu empendre un viatge?...

La senyora de Jassans es de- cidí a acompanyar al seu marit, i l'endemà, poc abans de l'hora assenyalada, el matrimoni pujà al cotxe.

Marta de Bussienne els espe- rava a la porta de la casa. Els emmenà a través d'uns patis i a mesura que anaven caminant els cridà l'atenció una remor confosa, com si sentissin una mar revolta.

—Els barris populars s'ani- men molt de bon matí—digué Marta de Bussienne.—Els tal- lers, les fàbriques...

Marta i els Jassans s'interna- ren per uns corredors i pujaren una escala il·luminada per un bec de gas. Després, la cortisa- na obrí la porta d'una cambra.

—Espereu-vos aquí una petita estona—digué als dos vells, i sortí.

A la llum d'una espelma que cremava al damunt d'una taula, el senyor i la senyora de Jas- sans examinaren l'habitació.

—El pobre noi deu viure molt modestament!—digué la senyo- ra de Jassans.

—Deu ésser un humil obrer!

—suspirà el marit.
Les remors del defora conti- nuaven cada volta més accen- tuades. Els dos vells s'acostaren a una finestra que donava a un pati. Callaren, immòbils, amar- gats.

Al cap de pocs minuts, Marta els cridà des de la porta d'allà prop:

—Veniu, veniu!

Els vells la seguiren i entra- ren a una altra cambra. Per la finestra oberta, inonada de claror matinal, es sentien les mateixes fresses, més fortes i violentes que mai, barreja de crits, de cants i de rialles.

—Mireu!—exclamà Marta de Bussienne.

L'autoritat del gest els obligà a dirigir-se de pressa a la fines- tra.

Cap a la banda dreta veieren una construcció sinistra, amb un pati ben descobert. Després, al mig de l'edifici, al pati, un quadre de tropa contenia la massa, i caminava envers el pa- tífubul un home lúvit, ja mig mort, que es deixava caure en terra, i al qual hom havia d'empènyer.

—Aquí el teniu!—digué Marta.

I, seguidament, la ganiveta del butxí caigué damunt la testa del net dels Jassans.

M. M., trad.

Pel número pròxim

- Els badocs d'Europa per Cristòfor de Domènec
El mot històric de la reacció per Francesc Gandia
Puig Pujades, costumista de Figueras per C. Fages de Climent
Anti-galanteria per Cot de Reddis
"La Revista de Catalunya" pel Dr. Achachia
La gent honrada per Salvador Majó

1 treball de Serra i Moret, Ignasi Iglesias, Vidal, Ramis i altres.

El número 39 de JUSTÍCIA SOCIAL, corresponent al dia 20 d'aquest mes, arriba dedicat a la figura de Joan Jaurés, amb motiu del desè aniversari de la seva mort.

Als nostres corresponsals

Fem present als nostres corresponsals que les liquidacions deuen practicar-les cada fi de mes. Als negligents que no ho efectuin els girarem, carregant-los una pesseta per les despeses.

No admetem retorns de paper. Per això facturem als exemplars a 10 cts.

J. M. PROUS i VILA
LA LLONA DINS EL LLAC
(CANÇONS I POEMES)
Per comandes a la llibreria Bibliotheka, Llobera, 13. - Reus.

Per a ajudar a JUSTÍCIA SOCIAL

- 22.ª Mota de quantitats rebudes
Reus.-J. L. C., 1 pta.
Sitges.-P. C., 1 pta.
Girona.-M. P., 4 ptes.
Roda.-A. C., 1 pta.
Total, 7.00 ptes.
A tots el nostre agrament.

COOPERATIVA DE CONSUM

C. A. de D. del C. i de la I. Entitat Obrera
QUEVIURES de totes classes
CAMISERIA
PERFUMERIA
PANYERIA
Repartiment a domicili
Per a tots els socis del Centre

Als subscriptors de fora

El manteniment d'un periòdic com el nostre comporta un sacrifici constant. L'anormalitat actual fa més dura encara vida de JUSTÍCIA SOCIAL.

Treballador!
Sigues digne de la teva condició humana!
Com a home, t'has de sentir ciutadà i laborar amb el socialisme per l'adveniment d'una societat millor.

Edicions de JUSTÍCIA SOCIAL

En llista de l'èxit assolit entre els nostres lectors, de la magnífica prosa del gran Màxim Gorki COMPANYY!, publicada la dues setmanes com a fulletó del nostre setmanari, la redacció ha cregut oportú fer un tiratge apart de la dita obra.
Amb COMPANYY de Màxim Gorki, doncs, inaugurarem les EDICIONS DE JUSTÍCIA SOCIAL.
Les EDICIONS DE JUSTÍCIA SOCIAL, després de COMPANYY de Màxim Gorki, publicarà altres obretes que anunciarem des d'aquestes pàgines.
COMPANYY de Màxim Gorki sortirà la setmana entrant.

La declaració ministerial francesa

Considerem de gran interès que els nostres lectors tinguin esment dels punts capitals continguts en la declaració ministerial llegida pel President del Consell, M. Edouard Herriot, a la Cambra de Diputats el dia 18 del mes passat. Veus-aquí la traducció de alguns paràgrafs:
«La pau moral és abans que tot. Si nosaltres estem decidits a suprimir l'Ambaixada francesa prop del Vaticà i a aplicar la llei que regula les congregacions religioses, no és pas amb cap objectiu de persecució ni d'intolerància. Pretenim només assegurar la sobirania de la legislació republicana i la distinció necessària entre el domini de les creences i el dels negocis públics.

«Demés, la nostra ambició és donar a França la pau social. Per tal de senyalar amb actes les nostres intencions, anirem desseguit a una serie de mesures de benigñitat. Avui mateix presentarem un projecte d'amnistia de la qual s'exclueixen només els traïdors i els insotmesos. Nosaltres procurarem la reintegració dels ferroviaris acomiadats. Per tal de restablir les garanties de tots, us proposem que siguin suprimits els decrets-llies.

«Es temps de procedir a una reforma administrativa ampliant les llibertats locals. Nosaltres esperem que el Parlament començarà a estudiar aquesta reforma. El Govern no pot immiscuir-se amb la llibertat professional i acordarà el dret de sindicació als funcionaris.

«Cumplerta l'obra política, un altra obra s'imposa i és la d'organitzar la democràcia. Els veritables factors de desordre rauen en la resistència a les reformes legítimes. Dintre de la democràcia, per a obtenir un equilibri estable, és precís el moviment. Nosaltres no deixarem pas atacar les ventajoses guanyades pels treballadors. Mantindrem la llei de vuit hores de jornada, la qual la experiència ha demostrat que beneficia profundament la condició moral i material dels assalariats. Desitgem la immediata ratificació de les convencions adoptades en les conferències internacionals de Washington i Gènova. Cercarem la forma d'atendre eficaçment i de protegir l'infant i la mare, sobretot la mare.

«Mes l'agent essencial de la producció, l'obrer i el camperol, tenen dret a ésser protegits contra la manca de feina i contra les malalties, contra la vellesa i la invalidesa. Volem desenrotllar l'assegurament social i fer per a la democràcia tot un estatut de sanitat, de seguretat familiar i de dignitat. No és possible concebir l'alliberament dels treballadors sense el desenrotllament de la instrucció. Per això suprimirem els decrets que tendeixen a privar de cultura general als infants que no han estat sotmesos a una disciplina, excel·lent sens dubte, però que no exclueix altres formes d'educació. Creiem que la democràcia no serà ben fundada fins que l'accés a l'ensenyament secundari no es determini per la fortuna dels pares, sino pel mèrit dels infants.

«Dit això, declarem que el nostre govern apurarà tots els mitjans per a donar a les nacions a les quals l'exemple de França ha de guiar, una pau

sincera i durable. Nosaltres encoratjarem i ajudarem l'esperit democràtic d'altres pobles amb el mateix fervor que el nostre. Farem tot el que de nosaltres depengui per a fortificar la Societat de les Nacions i totes les institucions internacionals d'informació, de reconciliació i d'arbitratge.

«Els tràgics esdeveniments, la divergència de doctrines que ens separen del Govern de Moscou, no ens han de fer oblidar que el poble rus va lluitar llargament al nostre costat en els camps de batalla. Prepararem, doncs, el retorn a les relacions normals amb Rússia a base de les condicions que ens imposa el respecte als tractats.»

Aquesta declaració va ésser aprovada per 313 vots contra 234. Els diputats comunistes varen votar amb les dretes, contra el Govern.

Als obrers del Ram de l'Aigua

Hores d'angoixa

Ja hem arribat al que temíem, ja hem arribat, però què no confosser-ho, a la nostra desorganització completa; ja tenim els sindicats segellats i nosaltres en la més desesperada situació sindical, reduïts a la impotència. Què passarà? Qui ens treurà d'aquesta emboltes? Ningú no ho sap. Tal volta vindrà la Star a trucar les portes de les fàbriques i amb un acte de caritat envejable ens durà a un sindicat que la nostra poca dignitat haurà creat; un sindicat eixit davant la farum de mort que fem nosaltres. Aquest és el nostre premi!

Molts dels que ara s'en dolien i que abans no miraven prim, sovint pregunten: «Què hem de fer? Es que encara no hi som a temps?» Pobres mal-estrucs, que no venen que quan el sindicat arriba a aquest extrem del nostre, només el poden refer un gran remei i una llarga convalescència.

Ara, però, no són moments de dolre's de la situació; altrament, són moments de resoldre-la, car si la nostra deixadesa l'ha portat fins aquell lloc, la nostra honrada dignitat ha de fer el miracle del desvetllament, i llavors, fermes en el lloc que ens pertoca davant de les reivindicacions obreres de Catalunya, forts i serens; disposats a la lluita moral i material amb aquell que, orb en aquest món dels drets dels homes, volgués amb el seu esperit envilit xuclar-nos la sang, a nosaltres que dalem la vida a l'humanitat.

Des d'aquestes planes aconhortadores de JUSTÍCIA SOCIAL us voldria donar un xic de valor, animar-vos una mica; amb el cor adolorit, però, no em surten les paraules de consol, sino unes paraules de rancúnia que la vostra ignoscència ofega. Si avui hem estat febles, companya, mireu de no ser-ho demà. La lluita fins ara fosc esdevé clara com un sol. La «Unió Socialista de Catalunya», junt amb els seus homes, serà la nostra nau de Salvament. Anem-hi, que si hi podem pujar nets de consciència i batent els cors, arribarem feliçment a la terra de llibertat, on ens donaran les mans per a ajudar-nos a baixar tots els socialistes de l'Europa, tota la classe obrera del món triomfadora.

No defallim. La lluita és dura, però recordeu-ho bé: si són homes, serem els amos del món; si són analfabets, serem pellerinagues de la vida.

Josep Cervelló
Del Ram de l'Aigua
Juny, 1924

Noves i documents

LITUANIA.—Nou Govern.

La llista completa del govern del Partit democrata-cristià que va constituir-se el dia 19 de juny, és la següent: Presidència, Justícia i Interior, Antanas Tumenas; Agricultura i Terres de l'Estat, Mykolas Krupavicius; Educació, Dr. Leonas Bistras; Afers estrangers, Voldemaras Karneckis; Finances, Vytautas Petrušis; Defensa nacional, Coronel Teodoras Daukantas; Comunicacions, Balys Slizys.

IUGOSLAVIA.—Vagues en 1924.

Les vagues produïdes en 1923 tenen en conjunt una importància molt inferior a les del 1922. El nombre de obrers afectats ha sigut de 3.290 contra 29.141 en 1922. El nombre d'hores de treball perdudes és de 1.282.248, contra 3.202.692 l'any anterior, i la quantia dels salaris perduts en 1923 és de 8.292.096 dinars, contra 14.551.200 en 1922.

MÈXIC.—Les relacions amb Gran Bretanya.

Els diaris han parlat de la forçosa retirada de l'agent diplomàtic de Gran Bretanya a Mèxic, Mr. Cummins, expulsat per ordre del govern del General Obregón.

La causa de l'expulsió és el cas de Mrs. Rosalie Evans que ja fa mesos que dura i que no ha sigut encara clos. Mrs. Evans és propietària de una extensa hisenda de l'Estat de Puabla la qual les autoritats locals varen decidir repartir entre els camperols de la localitat. Mrs. Evans va oposar des del primer moment una resistència violent encoratjada per Mr. Cummins, i assistida per alguns indígenes arrodatoris seus, va rebre a trets als que protegien apoderar-se de les terres seves. Temps passat els edificis de la seva vasta hisenda foren cremats, però darrerament va fer-se forta en les ruïnes que quedaven, disparant contra els que treballaven els camps. El Govern federal ha exigit la retirada de Mr. Cummins i ha ofert a Mrs. Evans que si abandonava la resistència armada, donaria una solució equitativa a aquest enutjós conflicte. El Govern britànic s'ha conformat amb aquesta decisió, però Mrs. Evans sembla determinada a continuar el seu paper d'heroïna fins a la mort.

AFRICA DEL SUR.—Les darreres eleccions.

Els resultats definitius de les eleccions sur-afriances en les quals fou derrotat el govern del general Smuts, és el següent:
Partit sur-africà, 150.247 vots; 53 diputats.
Nacionalistes, 113.192 vots; 63 diputats.
Socialistes, 41.836 vots; 18 diputats.
Independents, 11.051; 1 diputat.

Després del Congrés de Johannesburg en el qual el Partit Socialista va acordar acceptar la col·laboració ministerial, els companys Creswell i Boydell han entrat a formar part del nou govern presidit pel general Hertzog.

ALEMANYA.—La dieta de Anhalt.

El resultat definitiu de les eleccions verificades per a la renovació de la Dieta de Anhalt dona 13 llocs als socialistes, 6 als populistes, 4 als nacionalistes, 4 als comunistes, 2 als ultranacionalistes i 1 als democrates.

El control militar.

El Govern del Reich ha contestat la nota que va dirigir-li la Conferència d'Ambaixadors en 28 de maig dient que acceptava, amb algunes restriccions, la represa del control militar aliat i que estava disposat a col·laborar amb la Comissió de control per tal d'assegurar el complet desarmament d'Alemanya.

Mesures de clemència.

Complint les ordres del nou Govern francès, el general Degoutte ha autoritzat el retorn a la conca de la Ruhr a totes les persones expulsades des del 11 de gener de 1923, llevat d'algunes significades excepcions. Amb tal motiu, 14.860 persones podran reintegrar-se a llurs famílies i les autoritats franceses estan revisant tots els processos en els qual havia recaigut sentència condemnatòria per tal de donar tota la extensió possible a la llei d'amnistia. En la zona belga s'han pres mesures simultànies de clemència i són molts els que tornen a la llar a reprendre la vida normal.

La premsa alemanya fa pujar a 80.000 el nombre de persones afectades per l'amnistia i calcula en 140.000 els afectats per les mesures de rigor de les autoritats i belgues d'ocupació. Aquestes xifres són, sens dubte, molt exagerades a no ésser que es comptin les famílies dels perseguits amb el qual hi ha marge per a totes les exageracions.

GRECIA.—La vaga dels marins.

El Ministre de Marina, Capità Hajikyriakos, ha hagut d'afrontar un d'aquests motins militars que tant abunden de un quant temps ençà. Sembla que, entre altres promocions degudes al favoritisme, hi ha la del cunyat del propi ministre ascendit a Vis-almirall de l'armada. Amb raó o sense, els oficials posteriors varen firmar un missatge al Govern reclamant la dimissió de Hajikyriakos, la supressió de l'oficina privada del Ministeri, la designació de una persona civil com a Ministre de Marina, la reconstitució del Consell d'Almiralls i la cancel·lació dels recent ascensos.

El President del Govern, Papanastasius, es va negar a rebre la comissió que volia fer-li a mans el missatge, a conseqüència del qual 113 oficials dels 170 de la marina grega han dimittit llur càrrecs. Entre aquests hi ha el fill del Cap de l'Estat, l'Almirall Koudurlatis. El Govern ha demanat poders a l'Assemblea nacional per a resoldre el conflicte i restablir la disciplina i la Cambra els hi ha otorgat per 158 vots contra 123. Aquesta votació demostra que el prestigi de l'actual govern minva cada dia. La majoria obtinguda en la darrera votació de confiança no era de 35, com ara, sino de 76 i l'anterior de 94. El 18 del passat mes de juny varen quedar vacants els ministeris de Finances, Afers estrangers, Economia nacional i Seguretat pública, els quals ocupaven Tsodeuros, Roussos, Mitzotakis i el general Pangalos, essent substituïts respectivament per Gotzis, Rendis, Douziuas i Koundouros.

El general Pangalos, nomenat fa poc Ministre de la Guerra (per això va dimitir la cartera de Seguretat pública), ha castigat al Capità General Mazarakis a un mes de presó per haver publicat sense el seu permis una carta oberta en el diari Hestia, parlant de les responsabilitats per la desastrosa campanya d'Anatòlia origen de la revolució i subsegüent triomf de la República.

TXECOSLOVAQUIA.—Un cas de prevaricació.

En el mes de febrer va descobrir-se que alguns oficials encarregats dels contractes i compres de petroli per a l'exèrcit havien sigut sobornats pels proveïdors. Les averiguacions varen conduir a la detenció de tots els culpables els quals són ara sotmesos a Consells de Guerra.

Entre tant el Tribunal civil ha condemnat ja a penes que fluctuen entre sis mesos i dotze anys de treballs forçats a les set persones no militars que havien participat en aquest ignominios afer.

FINLANDIA.—Repressió contra els comunistes.

Per l'agost de l'any passat, 108 comunistes, entre els quals figuraven els diputats d'aquest fracçó en l'Eduskunta (Parlament), foren empresonats amb l'inculpació d'organitzar una revolució comunista amb l'ajuda dels bolxevistes russos. Al mateix temps, tots els periòdics comunistes de Finlàndia foren suprimits pel Govern.

Ara els Tribunals han condemnat als comunistes culpables de conspiració a penes que oscil·len entre sis mesos i tres anys i mig d'empresonament, i han declarat il·legal l'existència del Partit comunista el qual ha sigut dissolt.

EGIPTE.—Crisi ministerial.

La Cambra de Diputats, per unanimitat, va decidir suprimir en 23 de juny, una consignació de 1.146.000 lliures esterlines amb qual suma contribuïa anyalment Egipte al sosteniment de les forces d'ocupació britàniques.

Aquest acord va coincidir amb una reunió de notables indígenes del Sudan demanant a la Gran Bretanya que no retirés les forces d'aquell territori. Zaghlul Patxa, Primer Ministre d'Egipte, va fer amb tal motiu unes declaracions al Senat reivindicant els drets d'Egipte al Sudan i dient que si les Cambres no apotaven al Govern en la seva resolució d'adquirir la plena sobirania d'Egipte sobre aquells territoris, dimitiria.

El telègraf va comunicar la dimissió del Ministeri Zaghlul el dia 30 de juny darrer. No coneixem en detall les dificultats que haurà trobat Zaghlul el qual fa poca dies es queixava de que el Govern laborista de la Gran Bretanya no estigués més disposat a satisfer les ambicions d'Egipte.

Prendre les frases retòriques com a fets consumats, és condició molt meridional.
PIO BAROJA

Correspondència de Redacció

Recordem a tots els nostres companys col·laboradors que els articles literaris, degut al molt original que tenim, hauran d'esperar un torn. Així és que no estranyin que els seus treballs triguin a publicar-se. S'han de fer càrrec que la redacció ha de donar preferència per damunt de tot als articles socials i polítics.

SETMANARI SOCIALISTA
Justicia Social
2.ª època
CIÈNCIES - LITERATURA - ARTS

REDACCIÓ:
arrer del Pl. 11, - BARCELONA

ADMINISTRACIÓ:
Marçal Badia, Llobera, 13. - REUS

REDACTORS I COL·LABORADORS:

- Gabriel Alomar - Serra i Moret, - Josep Compuçada - Alfons Maseras - Dr. Aiguadé Miró
Cristòfor de Domènec - C. Fages de Climent
J. Llorens i Artigas - i. Emili Mira - J. Puig i Ferrater - Dr. Joaquim Xirau - Francesc X. Casals - "Aga" - essend Llitas - Dr. Mo'nanyó
Fuster Valldeperas - Roberto Marvasi - Manuel Galés - René Lyan - Joan omorras - Alfred Gullart - Dr. Andrés Ovejero - Josep Ricart Sala
Manuel Escorza - Josep M.ª Pon i Sabater
J. Recasens i Mercadé - etael Campalans - Josep M.ª Tallada - Joan Montserrat - Emili Salata - Pere Goyga - F. Calladas - Josep M.ª de Sucre - J. Roure i Torralba - Manuel Alcantara Gussart - Dr. Cosme Rufes - Ignasi Iglesias - Roch Guinart - Bellf Dalmau - Joan Francés - Balaguer Baró - N. Rafols Camí - J. Francés - Jaume Cardús - J. Duran i Guardiola - Puig Pujades - Joan Drs.
Dr. Josep Amorós - Dr. J. Estadella Aró.

PREUS D'ABONAMENT:

Catalunya i Províncies:
Trimestre, 2,50 ptes. - Mig any, 4,50 ptes.
Un any, 8 ptes.
Estranger:
Mig any, 9,75 ptes.
Un any, 10,50 ptes.

JUSTÍCIA SOCIAL és l'única periòdic socialista que es publica a Catalunya. Teniu el deure d'ajudar-lo.

SUSCRIVIU-VOS-HI

personalment a la redacció o a l'administració, o bé tretament l'import de l'abonament a l'administrador, amb segells de correu, gir postal, etc.

Primeres Nocturns d'Economia Política
CHARLES GIDE
Versió castellana de J. Cardó
Preu: 1,50 Ptos.

Avant-projecte d'una Llei de Cooperatives
J. SALAS ANTÓN
Preu: 0,15 Ptes.
Publicacions de Propaganda de
Acció Cooperatista
Encàrrecs: Aurora, 11 bis.

Obrers del camp!
Llegiu i propagueu
"LA TERRA"
SETMANARI POPULAR
PORTAVEU DE LA "UNIO DE RABASAIRES DE CATALUNYA"
Es publica cada dissabte. 15 Cts.
Redacció i Administració: Carders, 12, 1.ª
BARCELONA

Què fas pel millorament de la nostra societat? Com contribueixes al manteniment de la premsa socialista i obrerista?

Correspondència administrativa

- Sitges.-P. C.--Rebudes 26 ptes.: 25 paquets número 31 i 1 donatiu.
Pineda.-N. C.--Idem 11'90 ptes. Liquidant fins al núm. 36.
Valls.-S. d'A.--Idem 2'50, susc. Juny, Juliol i Agost.
Crosos.-M. P.--Idem 40: 21'50, paquets fins al núm. 36; 8, de A. de G.; 4'50, de J. D., 14, donatiu.
Olot.-E. Ll.--Idem 15'90, paquets n.º 34.
Vilanova i Geltrú.--Idem 7'90 ptes., susc. pteò trimestral.
Roda.-J. F.--Idem 17'16, paquets núm. 36, i 1 donatiu A. C.

Imp. BIBLIOTECA.-REUS.